

HASTANIN BİLGİLENDİRİLMESİ VE ONAY FORMU

DR.DİLEK ÜNAL
MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ
RADYASYON ONKOLOJİSİ

- Aydınlatma: Bir sorunun ya da kavramın tüm içerikleriyle açıklanması.
- Tıbbi Onam: Hastanın kendisi ile ilgili bir konuda tıbbi olanakları kullanma yetkisi vermesidir. (TDK)
- Tanımlardan birinin yokluğu tıbbi girişimi hukuka aykırı kılar: Hastanın aydınlatılmadan onam alınmış olması halinde onam işlemi yasal olarak geçersizdir. Aynı şekilde hastanın sadece aydınlatılıp onamı alınmaksızın yetki kullanılması halinde de yetki geçersiz olacaktır.

- Herhangi bir tanı testi veya tedavi planı öncesinde hastanın onam vermesini sağlamalıdır, çünkü: bireyler tanı veya tedavi işlemini kabul ya da reddedebilirler.

Bu hak,

- Tıp etiğinin özerkliğe saygı etik ilkesine
- Yasal aydınlatılmış onam doktrinine ve
- Güvene dayalı hasta-hekim ilişkisine dayanır.

Aydınlatılmış Onam Uygulamalarında Asgari Standartlar

Hastanın yapılacak olan tanısal/girişimsel işlemi kabul veya reddetmesi için yerine getirilmesi gerekenler?

- Hastaya yeterli bilgi verilmelidir.
- Hasta, kendisine uygulanacak işlem hakkında karar vermek için yeterli kapasiteye sahip olmalıdır. Hukuken farik ve mümeyyiz (ayırt etme gücüne sahip ve davranışlarının sonuçlarını bilebilecek durumda) olmalıdır.
- İzin ya da red eylemi hastanın özgür iradesiyle, kişi veya kurumların zorlaması olmadan gerçekleşmelidir.

Aydınlatılmış onam uygulaması esnasında hastalara açıklanması gerekenler:

- Hastaya uygulanacak işlemin doğru bir tanımı, riskleri ve yararları
- İşlem sonucunda fayda görme olasılığı,
- İşlemin uygulanmadığı durumlarda oluşması muhtemel olumlu ve olumsuz durumlar
- Alternatif tedavi yaklaşımları ve alternatif tedavi yaklaşımlarının risk ve yararları
- Nekahet dönemi ve normal etkinliklerine kavuşacağı dönemle ilgili tahmini zaman bulunmalıdır.

- Aydınlatılmış onam uygulaması içinde tedavi ya da işlemle ilgili bütün komplikasyon ve yan etkilerden, oluşum sıklıklarını da dahil ederek söz edilmelidir.
- Gerçekleşme olasılığı çok düşük bazı yan etkilerin söylenmemiş olmasının kabul edilebilir olduğu yönünde mahkeme kararları mevcuttur.

- ✓ İşlem esnasında fotoğraf çekimi yapılacaksa, yayın veya bildiri yapılacaksa bu durum belirtilmeli ve varsa çıkarılan dokuların nasıl kullanılacağı ile ilgili bilgi verilmelidir

• **YÖNTEM:** Anlaşılır ve basit bir dille verilmelidir

-
- Tıbbi terimler yerine hastanın anlayabileceği günlük bir dil tercih edilmelidir.
 - Hasta bilgi verilmediğini iddia edebilir.
 - Kurallı ve anlaşılabilir bir Türkçe kullanılmalı ve metin okunabilir olmalıdır.

- Belgede her iki tarafın ıslak imzası mutlaka bulunmalı, mümkünse bunlara bir de tanık imzası eklenmelidir.
- Tanık hasta yakını veya başka bir sağlık personeli olabilir.
- Eger hasta imza atamıyorsa, hastaların veya hasta yakınlarının onamı imza yerine kullanılan işaretlerle (parmak basma) alınabilir. Böyle bir durumda onam formuna bir tanığın hastanın bilgilendirilmiş olduğuna ilişkin bir ifadesinin eklenmesi ve imzasının alınması özellikle önerilir.

GEÇERLİLİK

- Karar verici: Hastanın kendisi olmalıdır
- Hastanın karar verme kapasitesi yoksa hekim uygun vekil karar vericiye ulaşmalıdır
- Karar verici bulunamadığında hekim yasal karar verici aramalıdır (acil ve geri dönüşsüz durumlar dışında)

GEÇERLİLİK

❑ 1-Yaş

- a) 18 yaş: kendilerinden
- b) 13-18 yaş: hem kendisinden hem de yasal temsilcilerinden
- c) 0-13 yaş: yasal temsilcilerinden

❑ 2-Baskı ve tesir altında olmamalı

❑ 3-Alkol, uyutucu, uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin etkisi altında olmamalı

□ 4-Akıl Hastalığı ya da Zeka Geriliği

- a) Temyiz Kudretini Hafif Derecede Etkileyenler: Yasal çerçevede müşavir tayin edilenlerin hem kendisinden hem yasal temsilcilerinden (örnek demans başlangıcı ve hafif derecede zeka geriliği)
- b) Temyiz Kudretini Ortadan Kaldıran Durumlar: Hukuki ehliyeti olmayan akıl hastaları ve zeka geriliği bulunanların yasal temsilcisi olan vasisinden

Hasta yakınlarıyla görüşme sırasında aşağıdaki soruları sormak gerekir:

- Hastanın yasal temsilcisi var mıdır?
- Hasta yakınlarından bir kişi hastanın yasal temsilcisi olduğunu iddia ediyorsa, vesayetin mahkeme kararı ile alındığına ve iddia sahibi kişiye verildiğine yönelik belgeler var mıdır?
- Bu belgelerde bulunan vesayet yetkisi hastanın bedensel sağlığı ile ilgili konuları içermekte midir?

“Şimdi kendi sözlerinizle neye karar verdiğinizizi ve bu kararınızın nedenini anlatır mısınız?”

Ya da daha ayrıntılı

- Probleminizin ne olduğunu anlatır mısınız?
- Önerilen tedaviyi anlatır mısınız?
- Tedavinin ve tedavisiz kalmanın zararlarını anlatır mısınız?
- Tedavinin ve tedavisiz kalmanın zararlarını anlatır mısınız?
- Neye karar verdiniz? Neden?

Böyle bir görüşmenin ardından hasta dosyasına “hasta tedavi olmayı neden kabul ettiğini/etmediğini şöyle açıkladı....” şeklinde bir not alması önerilir.

Acil Durumlarda Aydınlatılmış Onam

Kanuni temsilciden veya mahkemeden izin alınması zaman gerektirecek ve hastaya acil girişimde bulunulmadığı takdirde hayatı veya hayati organlardan birisi tehdit altına girecek ise izin şartı aranmamaktadır.

Bu konuda yasal düzenlemeler de mevcuttur:

Yasal temsilciden veya mahkemeden izin alınması zaman gerektirecek ve hastaya acilen işlem yapılmadığı takdirde hayatı ve hayati organlardan birisi tehdit altına girecek ise izin şartının aranmayacağı düzenlenmiştir

Geçersiz Aydınlatılmış Onam

- Yapılacak tüm tıbbi girişimleri kapsayan genel bir onam alınmışsa
- Ahlaka, adaba, mevzuata ve kamu düzenine aykırılık içeriyorsa
- Ötenazi için verilmişse,
- Onamın geri alınması (tedaviyi reddetme veya durdurma) durumunda daha önce verilen onam geçersiz sayılır.

****Her girişim için ayrı bir aydınlatılmış onam belgesi düzenlenmesi gerekmektedir.****

Hastanın onam vermesi, malpraktise karşı korucu değildir.

- Eğer yetkisini aşan bir müdahalede bulunulmuşsa,
- İşlem uygun olmayan koşullarda uygulamışsa,
- Ortaya çıkabilecek komplikasyonları öngörerek gereken önlemleri almamışsa,
- Güncel bilimsel kurallara ve geçerli tıbbi yöntemlere uymayacak şekilde gerçekleştirmişse,
- Ortaya çıkan olumsuz sonuca yol açan kişisel bir ihmal, dikkatsizlik, tedbirsizlik ve kusuru varsa ya da mesleki bilgi ve beceri eksikliğinden kaynaklanan bir durum söz konusu ise

Hastadan alınan aydınlatılmış onam, SUÇSUZ KILMAZ

- Bizler hem aydınlatmak, hem onam almak; hem de aydınlatmayı eksiksiz olarak yaptığımızı ve hukuken geçerli bir onam aldığımızı belgelemek zorundayız.
- Dolayısıyla hazırlayacağımız formlar bu üç ihtiyacı karşılar mahiyette olmalıdır. “Ortalama bir vatandaşın kavrayış düzeyi” ni zorlayacak ölçüde hastaya tıbbi bilgi yüklemek ya da onun tarafından anlaşılmaz tıbbi terimleri kullanmanın da, alınan onamın geçerliliğini zedeleyeceği unutulmamalıdır.

TEŞEKKÜR EDİYORUM